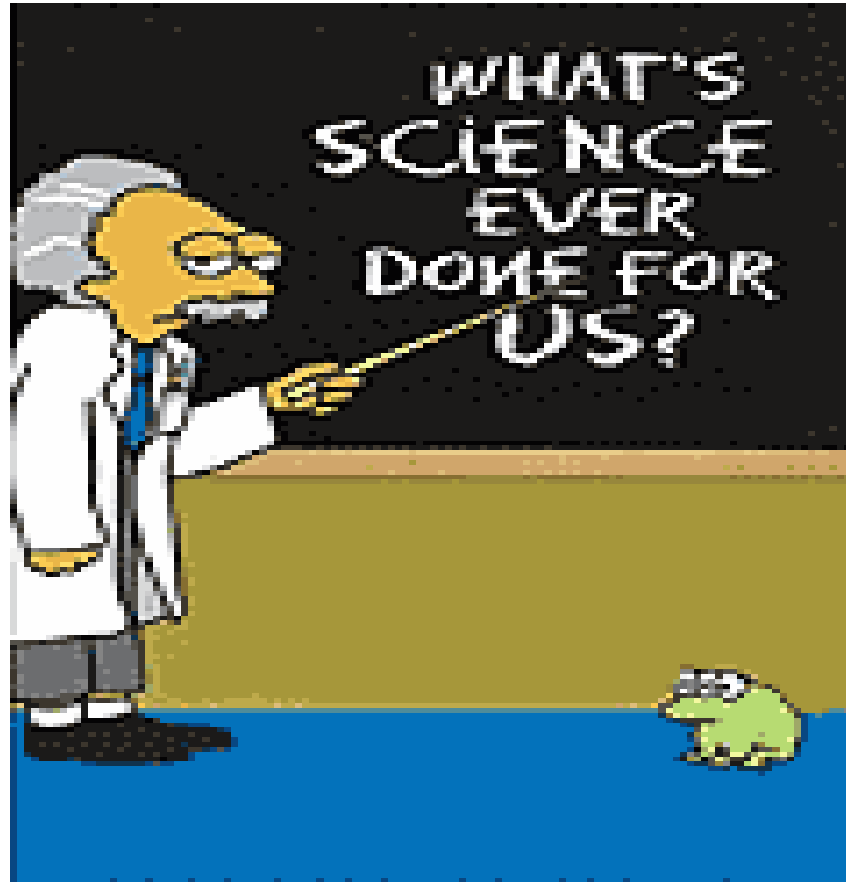

ПОЈАМ НАУКЕ И ПРЕДМЕТ СОЦИОЛОГИЈЕ

Шта је наука? Када се јавља?

Који облици тумачења света претходе науци?

- ▶ Уметничко
- ▶ Верско
- ▶ Здраворазумско
- ▶ Филозофско

► Латински:

- scire – знати;
- scientia – наука

► Грчки:

- λόγος — ум, реч, говор, словесност, смисао, начело, закон, наука и др.

Епистемолошко
порекло речи

► Одређење:

- у ширем смислу
- у ужем смислу

Два конситутивна
елемента науке:
предмет и метод

Наука

1. откривање закона у природи, друштву и људском мишљењу;
2. разумевање и објашњење веза, односа и структуре између елемената, чињеница и својстава неке појаве, процеса или творевине и
3. предвиђање, давање поузданих прогноза

Који су основни циљеви науке?

1. објективност ,
2. општост,
3. систематичност,
4. прецизност,
5. развојност

Основна обележја науке

Диференцирање науке

- ▶ Процес издвајања посебних наука
- ▶ Почиње у раној антици и траје до краја 18. века и почетка 19. века
- ▶ Узроци:
 - друштвене потребе
 - деловање закона поделе рада у области научне делатности
- ▶ Данас – се говори о интеграцији наука и интер и мултидисциплинарности истраживања света који нас окружује.

Класификација науке

► Огист Конт

► Питирим Сорокин

Критеријуми за класификацију:

- област проучавања
- методе истраживања
- применљивост резултата
- предмет проучавања

Класификација друштвених наука

- а) *поједињавајуће*
(сингуларизујуће)
– историјске (прошле догађаје)
– неисторијске (садашње догађаје)
- б) *уопштавајући*
(генерализујуће)

у зависности од врсте
појава

- а) *посебне* – нпр.
политичка економија
– изучава привредну делатност)
- б) *опште* – нпр.
социологија

по општости знања које
утврђују

НАУЧНИ ЗАКОН И ТЕОРИЈА

- ▶ исказ о објективно постојећој, нужној и суштинској вези између појава;
- ▶ највиши циљ и највиши облик научног сазнања
- ▶ обележја:
 - општост
 - сталност
 - предвидљивост

Научни закон

- ▶ представља смислену повезаност општих поставки на основу којих се објашњава неко подручје појава, чињеница, података.

Научна теорија

У односу на то да ли омогућавају предвиђање сваког дела једне појаве или само појаве као целине научни закони се деле на:

а) *законе делова*

б) *законе целина*

а) *појединачне законе*
(важе за врсте појава)

б) *посебне законе* (важе
за род појава)

в) *опште законе* (важе за
поједина подручја
света: природни,
друштвени закони)

по степену општости

а) *законе природе*

б) *законе психе*

в) *законе друштва*

**према областима
стварности**

Да ли се могу утврдити закони у друштву?

- ▶ закони се не могу утврдити због динамичности друштва
- ▶ закони се могу утврдити – закони друштвеног живота битно се не разликују од закона природе
- ▶ закони се могу утврдити – друштвени закони се по извесним обележјима разликују од природних.

Тумачења друштвених законитости

- ▶ Натуралистичка тумачења
- ▶ Психологистичка тумачења
- ▶ Историјско–материјалистичка

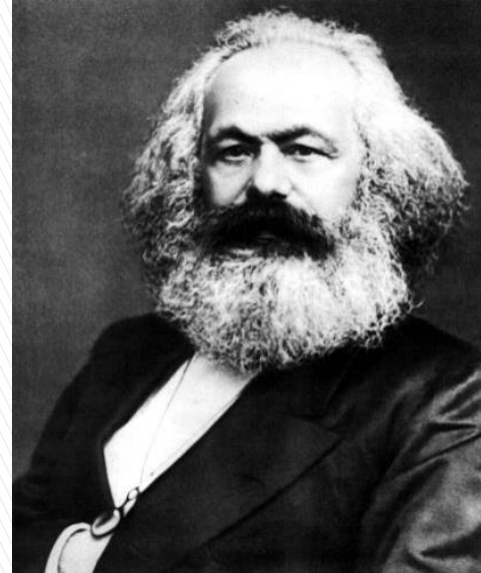
ШТА СОЦИОЛОГИЈА ИЗУЧАВА?

Огист Конт

- ▶ у систему науке социологију издваја као посебну науку и назива је прво социјалном физиком, а потом социологијом.
- ▶ **Социологија је наука о целокупном људском друштву у свим његовим елементима постојања**
- ▶ Задатак социологије је реформисање постојећег капиталистичког друштва, без промене класне основе.

- ▶ **сматрали су да је могуће конституисање једне опште науке о друштву**
- ▶ **она би морала да проучава друштво и друштвено кретање као природно–историјски процес који се одвија по законима независно од воље и свести људи, јер закони и одређују вољу и свест.**

**Карл Маркс и Фридрих
Енгелс**

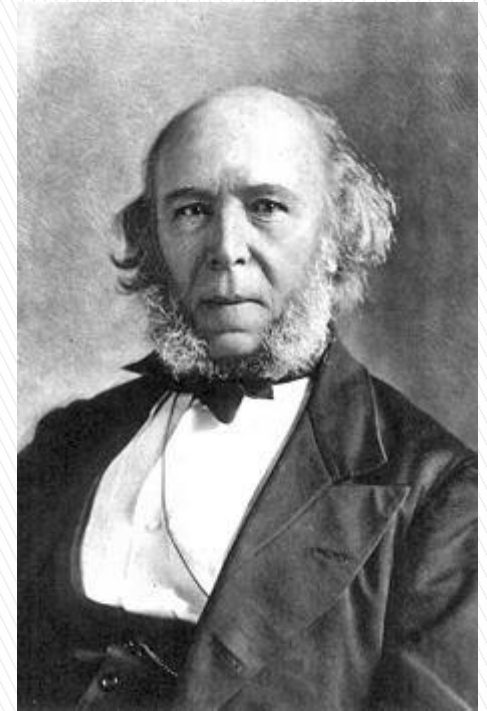
- ▶ Социологија је општа наука о социјалним појавама свих категорија, као и о односима и корелацијама које их уједињују

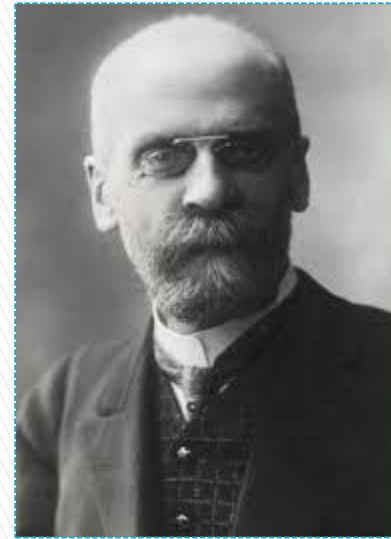
Питирим Сорокин

Херберт Спенсер

- ▶ предмет социологије: рашћење, развитак, структура и функција друштвених скупина која је производ узајамне акције људи.
- ▶ Социологија проучава друштвене скупине, при чему полази од принципа да особине делова одређују целину.

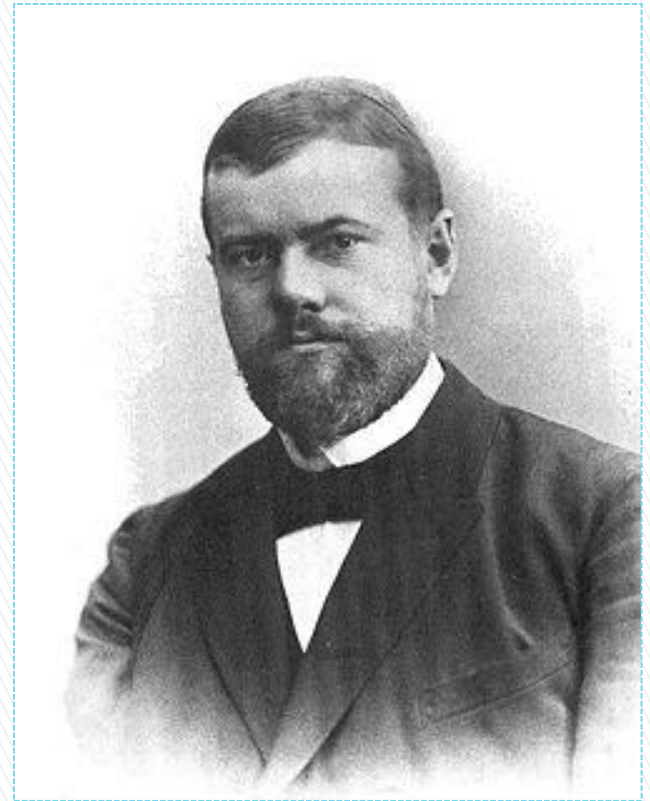

Емил Диркем

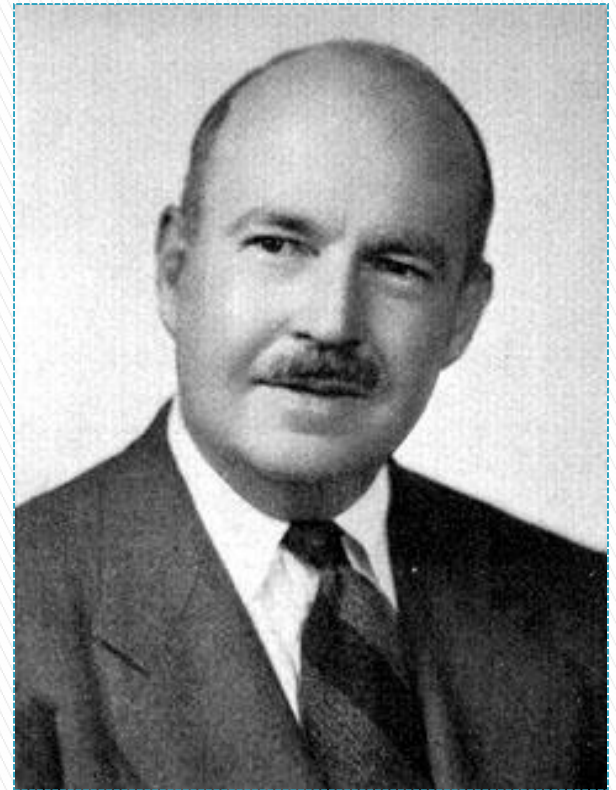
- Предмет социологије су друштвене групе које „сасвим другачије мисле, раде и осећају него што би то чинили њихови чланови, кад би били изоловани“.
- Социологија је наука о институцијама, њиховој генези и њиховом функционисању

- ▶ Одређивање предмета социологије повезује са друштвеним понашањем
- ▶ По њему социологија тежи да разуме друштвено поступање узрочно га објашњавајући.

Макс Вебер

- ▶ **Социологија изучава друштвене системи**
- ▶ Социјални системи се состоје од интеракцијског понашања и очекиваних улога

Талкот Парсонс

- ▶ Предмет социологије је социјални живот човека, група и друштва.
- ▶ „Поље социолошких изучавања крајње је широко и креће се од анализе случајних сусрета на улици које доживљавају појединци до истраживања глобалних процеса. /.../ с посебним нагласком на анализу индустријализованог света.“

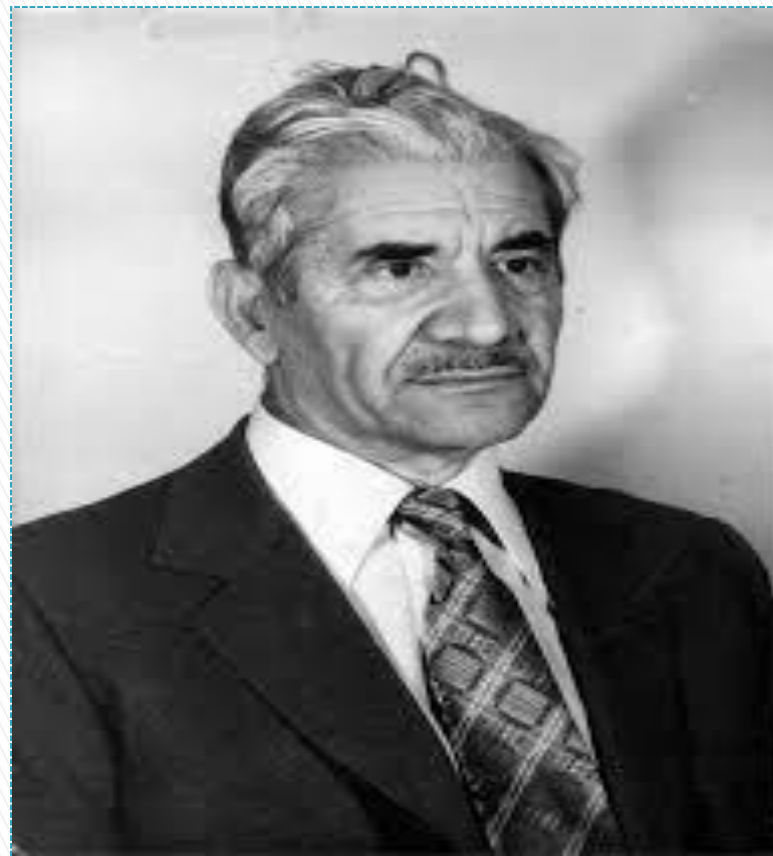

Ентони Гиденс

**Социологија је
уопштавајућа наука о
друштву која проучава
оно што је опште,
заједничко свим
друштвеним појавама.**

Она утврђује:

- ▶ **појам људског друштва
као целине друштвених
појава**
- ▶ **законе повезивања
појава у целину**
- ▶ **законе развоја друштва
као целине.**

Радомир Лукић

Социологија је најопштија теоријска наука о људском друштву као јединственој реалности.

„Утврђује специфичност друштвених појава и њихове односе у структури те друштвене реалности, откривајући социолошке законе о структури и развоју друштвених појава, ужих структуралних целина и глобалног друштва.“

Данило Ж. Марковић

- ▶ Предмет социологије су друштвени односи, али и однос друштва према природи и развој друштва.
- ▶ Социологија је наука о облицима и „делатностима у којима се друштвени живот испољава у његовим разноликим творевинама; а затим односу друштва према природи, у коју поред спољашњих природних услова спадају и биолошка својства човека као врсте, и коначно наука о развоју“.

Војин Милић

СОЦИОЛОГИЈА ПРОУЧАВА:

- ▶ друштво као укупност друштвених односа
- ▶ законитости настанка друштва и човека
- ▶ законитости структуре људског друштва
- ▶ законитости развоја људског друштва
- ▶ друштвене појаве и промене у њиховој свеукупној повезаности
- ▶ међузависност различитих врста друштвених појава
- ▶ међузависност природе и друштва.

ОПШТА СОЦИОЛОГИЈА И ПОСЕБНЕ СОЦИОЛОГИЈЕ

Посебне социологије проучавају поједине друштвене појаве, истражујући **специфичне везе** те конкретне друштвене појаве са осталим друштвеним појавама које у својој укупности образују друштво.

Да ли су потребне посебне социологије?

- ▶ Социологија заштите на раду
- ▶ Социјална екологија

СЗНР и СЕ полазе од сазнања опште социологије о друштву, његовом разликовању од природе, најопштијих закона друштвеног развоја у проучавању својих предмета. Социологија у формулисању најопштијих закона о друштву користи њихова сазнања.

Општа социологија и друге друштвене науке

- ▶ прикупља података о догађајима у прошлости
- ▶ социологија на основу њих врши уопштавање и дефинише нпр. општи појам револуције, указује на битна обележја по којима се разликује од других друштвених појава.
- ▶ Историја у прикупљању података о неком прошлом догађају сврстава га или не у револуцију.

Општа историја

- ▶ проучава економску основу друштва, производњу, расподелу, размену и потрошњу.
- ▶ полази од сазнања која се односе на целину.
- ▶ социологиј при проучавању друштва као целине мора имати у виду законе до којих је дошла политичка економија, јер производни односи представљају важне и детерминишуће односе у друштву.

Политичка економија

Литература:

- ▶ Милтојевић Весна, Илић–Крстић Ивана (2021). *Општа социологија* (интерни материјал за припрему испита). Ниш: Универзитет у Нишу, Факултет заштите на раду у Нишу.
- ▶ Хафнер Ј. Петар, Мишић Славољуб (2012). *Социологија*. Ниш: Универзитет у Нишу, Економски факултет.
- ▶ Марковић Ж. Данило (2003). *Општа социологија*. Београд: Савремена администрација.